

of bij termijnen, aan de andere Kerk-Gemeenten, naar evenredigheid van derzelver Leden, welke allen, door deze bepaling, worden gehouden voor altijd afstand gedaan te hebben van de gemeene aanspraak.

De alzoo genaaste Kerken en Pastorijen blijven, ten allen tijde, onder de bezitting, beheering, en het speciaal onderhoud dier Kerk-Gemeenten, aan welke dezelven, volgens het hier voorgaand onderling contract, zijn toegewezen.

De geschillen, over dit een en ander ontstaande, worden ten spoedigsten bevestigd door het Vertegenwoordigend Lichaam.

De torens, aan de Kerkgebouwen gehegt, benevens de Kloeken, met derzelver huisingen, worden verklaard, eigendommen te zijn en te blijven der Burgerlijke Gemeenten, staande ten allen tijde onder derzelver beheering en onderhoud."

Wat zullen wij van deze vrijheid, gelijkheid en broederschap zeggen? Dit, dat zij in strijd is met de Schrift. Hoe durft een overheid goederen, geschonken en toebehorend aan de kerk, die leeft naar Christus' wet, tot gemeenschappelijk eigendom te verklaren van deze kerk met andere gemeenschappen, die zich niet met de naam van kerk bedekken? Waren deze goederen eigendom van mensen of van Christus? En waren zij bestemd tot de dienst van mensen of tot Zijn dienst?

Het is goed deze vragen te stellen. Al te licht gewinnen wij ons aan de gedachte, dat het bij een kerkelijke scheuring ten aanzien van de stoffelijke goederen gaat om de verhouding van het aantal leden der groepen, terwijl toch deze goederen een bepaalde geestelijke bestemming hebben, nl. het dienen van onze God naar Zijn wil en wet. Wij belijden, dat het invoeren van een hiërarchie in strijd daarmee is. En moet daaruit niet volgen, dat wij ook met betrekking tot die goederen — wanneer de wereldlijke wetten de mogelijkheid daartoe open laten — een roeping te vervullen hebben. Het mag geen zaak zijn van meerderheid of minderheid. Het moet zijn een zaak van waarheid en recht. Zoals art. 31 K.O. het zegt: Bindend, tenzij in strijd met Gods Woord (waarheid) of de artikelen der K.O. (recht). Wij zagen vroeger reeds, dat voor de Nederlandse rechter de zaak der waarheid er een is van meerderheid van stemmen. Wij zagen echter ook, dat de zaak van het recht er niet een is van meerderheid van stemmen. En daarom hebben wij de plicht hier niet stil te zitten, doch, waar dit mogelijk is, tot heil der kerk haar recht ook op deze aarde te zoeken. Opdat God ook hier Zijn zegen geve.

Mocht het zijn, de zegen van vereniging door recht met alle broeders en zusters, die nog niet tot de daad van gehoorzaming in vrijmaking van bovenschriftuurlijke bindingen zijn gekomen. Mocht ook hierin ons gebed om bewaring en vermeerdering der kerk worden verhoord.

Op één punt wil ik in dit verband nader ingaan. Zoals wij zagen uitte de revolutiegeest zich in die zin, dat verandering in godsdienstige gevoelens geen verandering in eigendomsaanspraken ten gevolge kon hebben. Naar thans geldend Nederlands recht moet m.i. het tegendeel worden aangenomen, althans voor onze kerken. Het vermogen, door onze kerken bijeengebracht, is niet bestemd voor 'n bepaalde groep personen, doch voor een bepaald doel. Giften, geschonken voor b.v. kerkbouw, zijn bestemd voor de uitoefening van de eredienst volgens de belijdenis van de kerk. Keert men de orde om door de hiërarchie in te voeren of haar te tolereren, dan verkracht men de belijdenis der kerk en handelt men buiten de doelstelling, sterker nog: er tegen in. En wanneer men daar jaar in, jaar uit mee doorgaat, zal rebus ipsis et factis moeten worden aangenomen, dat men het doel veranderd heeft. Terwijl men niettemin het voor dat doel gegeven vermogen blijft beheren, als hoorde het zo. En het intussen onthoudt met een schijn van recht aan hen, die het doel trouw zijn gebleven, beter gezegd, aan de kerk als corporatie, die voortleeft in laatstgenoemde. Het feitelijk beheer geschiedt niet meer doelmatig, d.w.z. ter bereiking van het doel. En het is juist deze situatie waartegen de kerk moet opkomen, gezien ook de materiële nood waarin de kerken verkeren. Doch allereerst omdat het een geestelijke plicht is, immers wij mogen Gods gaven (ook niet die van het verkrijgen van rechtszekerheid van Zijn kerk op aarde) niet verkwisten (H. C. Znd. 42).

Ik weet wel, hier ligt een groot gevaar voor ons vlees. Als wij het doen om aardse rijkdom voor onszelf te krijgen, zal ook op een goede afloop van processen geen zegen kunnen rusten. Die rijk willen worden, vallen in verzoeking en in de strik, en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang (1 Tim. 6:9). Maar als wij het doen uit liefde tot Christus' kerk uit geloof, dan zal ook dit medewerken ten goede, ongeacht welke de uitslag voor het oog der mensen is. En dan zullen wij ook de weg vinden hoe wij naar de wil Gods deze zaken met hen, die ons uit de kerk wilden, maar niet konden stoten, zullen behandelen. Waarbij wij naar onze Belijdenis niet bij voorbaat de tussenkomst van de wereldlijke rechter verwerpen. Zoals naar art. 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis de Wederdopers deden. Laat ik

op dit punt mogen eindigen met het volgende citaat uit de „Grontlicke Onderwijsinghe teghen allerleye dwalinghen der Wederdooperen etc., gheschreven door Idzardus Nicolai f. Franckerensem, Dienaer des H. Euangeli tot Minnertsgr." Uitgave 1609, Tweede Deel, blz. 472: Van het RECHTEN, Dat is/ Sijn Saecten met rechts middelen te vervorderen.

Met den voorgaenden materie (Van het Ampt der Overhey, L. R.) heeft dese vraghe groote Gemeynschap: oft een Christen met goeder consciencie de hulpe van eenige Overhey/ oft wereltsch recht/ tot bevorderinghe van eenighe saken mach gebruycken. Sommige Wederdoopers seggen plat af/ neen/ ende dryven dese meyninghe soo sterck/ dat sy daerom andere/ die anders ghevoelen/ voor geen broeders wille kennen. Wy bestraffe wel veelderley misbruyck in dese saeck: als dat broeders met elck ander soo lichtelijck twisten: dat de een onghelyck doet/ ende de ander onverdullich is: dat sy met elck ander oock wel onder sulcke Overhey te rechte gae/ by welken sy hare religie te spot stellen: ende wat meer/ als vleeschelijck ende ergheerlijck zijnde/ can angewesen worden. Maer wy segghen/ dat het een Christen voor God gheoorloft is te rechten/ als hy ghewichtige oorsaken heeft/ ende sulcx doet in des Heeren vrese/ niet met vleeschelijcke onlijdsaemhey/ ende wraeckgiericheyt/ niet met soecken van ongherechtigheyt/ oft met gheghevne ergernisse: ja wy segghen/ dat hy het schuldich is te doen/ als hy niet anders voor groote schade beschutten can die gene/ welckers opsicht hem bevolen is: ende hy van het recht hulpe heeft te verwachten." Mr L. ROELEVELD.

Nagift Orgelfonds

Onder dank ontvangen van R. H. te D. f1.— „voor het door de gellefde professor Schilder zo begeerde orgel". P. D.

* Is er van de komende Synode der gebonden kerken gegronde verwachting?

Sommigen zijn van mening, dat de in Augustus samen te komen Rotterdamse synode, zich genoopt ziende toe te geven aan de thans vrijwel publieke opinie en aan de steeds sterker wordende tegenstand in eigen kring, wel eens bakzeil zou kunnen halen en van de tot hertoe gevolgde weg radicaal zou kunnen terugkeren.

Naar onze gedachte bestaat hierop uitermate weinig kans.

Inmers daaraan zit veel meer vast dan een andere praktijk en een betuiging van leedwezen.

Stel eens, dat de synode inderdaad zou ter zijde stellen het vierde formulier van enigheid, terugnemen de schorsingen, afzettingen, uitsluitingen, weringen, wat zou dat betekenen?

Niets minder dan het oordeel over de voorgaande synoden. Dat deze onrechtmatig gehandeld hadden. Dat ze ten onrechte hadden gebonden en de zwaarste kerkelijke straffen hadden oplegd. Dat ze gehandeld hadden tegen de afspraken, tegen de officiële kerkelijke papieren. Dat ze van de overeengekomen basis, van het fundament der gereformeerde kerken, waren afgegaan.

Maar met deze erkenning zou toegegeven zijn, dat niet de gebonden kerken de Gereformeerde Kerken zijn. Doch dat deze naam toekomt aan de vrijgemaakte kerken.

Nu lette men op 't geen we verleden week schreven, n.l. dat de synode straks te behandelen krijgt het voorstel van de classis Gorinchem, waarbij men door middel van een proefproces de naam „Gereformeerde Kerken" wil opeisen uitsluitend voor de synodocratische gemeenschappen. En niet is aan te nemen, dat dit voorstel in zee gegaan is zonder dat men de leiding in de gebonden kerken (en deze op haar beurt haar juridische adviseurs) van te voren zou hebben geraadpleegd.

Wilde men komen tot verloochening van het tot hertoe ingenomen synodale standpunt, dan zou het Gorinchemse voorstel allicht op aanvankelijke aanvaarding niet de minste kans gehad hebben. Daarom achten we, dat de Rotterdamse synode geen verwachting wekt van herstel van begaan onrecht. Alleen hopen we bewaard te worden voor schijn-manoeuvres, van een synode die jammerd over de „geslagen breuk" maar zich wel wacht één beslissende stap te doen om wat de leiding grondig bedierf weer goed te maken. P. D.

* Kerk-gezinsblad Canadese kerken

Wij ontvingen het eerste nummer van „Canadian Reformed Magazine, Periodiek tot ontwikkeling van het leven in gebondenheid aan Gods Woord, zoals dat beleden wordt in de Drie Formulieren van Enigheid".

Dit is, schrijft Ds W. Loopstra, een pover begin, en hij vraagt: waar zijn de krachten, die gedurig kunnen zorgen voor goede copie? Waar is de tijd? Waar is het geld? Waar zijn de abonnees? Hij voegt er aan toe: Wanneer we niet geloofden, dat ook deze arbeid ten zegen kan zijn voor de bewaring en vermeerdering van 's Heren kerken in Canada, we zouden er niet aan gedacht hebben om zolang we niet veel sterker in getal zijn, met dit plan te beginnen. 't Zijn de beide eerste Classisvergaderingen geweest, die een krachtige stimulans gaven tot de oprichting van dit Kerk-Gezinsblad, een combinatie, waarvoor bij meerdere mogelijkheden twee bladen gegeven zouden worden.

Er volgen kerkelijke berichten uit Classis-West en Classis-Oost en een Verslag van de kerkeraad der Can. Ref.

Church te Hamilton, die onder praesidium van Ds Loopstra vergaderde met de kerkeraad van de First Prot. Ref. Church of Hamilton, op welke vergadering besproken werd een Concept-Verenigingsacte. Deze zal nader met de leden van beide gemeenten besproken worden; zijn er straks geen gegronde bezwaren, dan zal de Vereniging haar beslag krijgen.

In een Bijlage worden de beide ontslapen hoogleraren van de Theologische Hogeschool herdacht; over Prof. Schilder schrijft Joh. de Haas o.a.:

In het bijzonder Prof. Schilder heeft, niet het minst door de twee bezoeken die hij aan Amerika bracht in 1939 en 1947, zijn stempel gedrukt op en een duidelijk spoor nagelaten in het Gereformeerd Kerkelijk leven van de nieuwe wereld. Schilders invloed bleef niet beperkt tot Nederland, zij ging veel verder en we mogen wel zeggen, dat hetgeen er is geschied tijdens zijn tweede reis naar Amerika, de ogen van velen heeft geopend voor het bederf, dat ook in de Chr. Ref. Church van Amerika was ingetreden. Ik heb hier het oog op de verklaring van het „Synodical Committee" dezer kerkgemeenschap in de „Wachter" en „The Banner", dat het Prof. Schilder niet toegestaan zou zijn te preken of een spreekbeurt te vervullen in enig Chr. Geref. Kerkgebouw en dit waarschuwingssme was n.b. al ghesen, voordat K. S. voet aan wal had gezet. Uit deze verklaring bleek maar al te zeer, hoe de leiding in de Chr. Ref. Church zich maar al te gaarne aansloot bij de synodocraten in Nederland, terwijl men zich terzelfder tijd beijverde het immigrantenleger uit Nederland, waarvan de voorhoede toen juist arriveerde, vriendelijk te ontvangen en ook de vrijgemaakten onder hen trachtte over te halen zich bij hen, aan te sluiten. Dit alles onder het motto: „De Nederlandse kwesties moeten maar in Nederland blijven, onze Kerk staat open voor U allen". Men deed graag mee met de vrienden in Nederland, om de profeten te welen en uit te werpen, maar wilde de zonen der profeten behouden.

We verblijden ons over de geloofsmoed van de Canadese Gereformeerde Kerken, opnieuw openbaar geworden in de maandelijkse uitgave van dit Kerk-Gezinsblad met z'n Amerikaanse naam en Hollandse inhoud. Op de duur zal mogelijk de eerste taal het winnen van de tweede — geen verlies, als maar fundament en doelstelling, in de ondertitel uitgedrukt, bewaard worden. Wordt dit Magazine een gezegende loop bereid. P. D.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Gemeenschap in de arbeid

1. De hedendaagse gemeenschapsgedachte en haar wijzgerige voedingsbodden.

Het onderwerp, waarover wij in enige artikelen willen gaan handelen, is bij uitstek actueel te noemen. De sociale beweging onzer dagen staat geheel in het teken van die gemeenschap in de arbeid. De leidende politieke partijen in Nederland stellen haar als ideaal op de voorgrond. Bij herhaling is zij aangewezen als de ideële grondslag onder de beide wetten op de Ondernemingsraden en van de Publicrechtelijke Bedrijfsorganisatie. Ook buiten het gebied van de maatschappelijke arbeid zien wij, hoe de idee van de gemeenschap de geesten gespannen houdt. Op het nationale vlak zien wij hoe de doorbraakgedachte veld wint en principiële scheidingen, die lange tijd hebben gegolden, wil wegnemen. Het is toch de idee van de gemeenschap, die geleid heeft tot een vorm van solidaire samenwerking tussen Christenen en niet-Christenen in het verband van de éne politieke Partij van de Arbeid, tot welke de voor-oorlogse S.D.A.P. is getransformeerd. Gemeenschap der volken, dat is de idee, die leidde tot de U.N.O. (Organisatie der Vereenigde Naties). Het is dezelfde gedachte, die ook de ondergrond vormt van en stuwt achter het streven om te komen tot een Federalisatie van Europa, waarbij men beoogt een nieuwe ontwikkeling in de geschiedenis van ons werelddeel, die gepaard zal gaan met afsterving van eeuwenoude verworvenheden en groei van nieuwe gemeenschapsbanden. Zo stuwt alles in de kleine en in de grote sectoren van het leven naar gemeenschap, naar éénwording. Het Internationaal Communisme, dat de roep doet horen: Proletariërs aller landen verenigt U! streeft ook op haar totalitaire wijze naar diezelfde éénwording en vormt daarvoor een eigen gemeenschap der volken. Onze tijd staat volop in het teken van gemeenschap. Het zou ons geen moeite kosten om dit gemeenschapsaspect als dominerend op tal van gebieden aan de hand van een keur van citaten aan te wijzen.

Het kan in het verband van ons onderwerp niet in overweging komen om op deze plaats hierop uitvoeriger in te gaan. Wanneer wij evenwel in onze dagen zeer nadrukkelijk de idee van de gemeenschap in de arbeid door vrijwel alle geestelijke stromingen van ons volk naar voren zien schuiven, dan dienen we ons bewust te zijn, dat dit verschijnsel van die sterke propaganda voor verwezenlijking van gemeenschap in de arbeid niet op zichzelf staat, dat niet alleen op het gebied van de maatschappelijke arbeid de ge-

1) In enigszins gewijzigde en verkorte vorm als referaat gehouden op een Weekend-Conferentie te Bilthoven van de Calvinistische Studentenbeweging en voor een vergadering van het Studentencorps Fides Quadrat Intellectum te Kampen.

meenschaps veel meer aard is en het leven de

Wanneer door is toel wekt, dan daarin zoud vrucht van meenschap i

telijke geda eeuwen heen loof de gen

grote gebod ben als uze viart evenw

meenschaps dat deze h oefend kunn

belijdenis vs Heilige met schap met

Zich in heil dert en Die zodat wij d

gaan beschu zegt ons, de het leven, t

die door He mochtenzijn me zeer get

ken van Et wen, die h zich die dr

stuimige dr wortelde m het op zich

de wegvlieb schap. De l ten hebbende

gemeenschap den. Het is W. J. Aald en Gemeens

ste gemeen ster darvs op zoovelen

schrikte en sfeer, die h en waarva

te zoeken, t die aan de meenschap,

staan wij l gemeenschap welke de

zich in deze ning, weter De geest

rieerde Ger ook niet G gelovige ar

wijzgerige i wersteling zoon zijn h

te bouwen niet in, ho voor dat

dragen en ons voorko staat van

Onder d schap met verbonden

worden ges ding tuss eeuwen her

Dr G. Bri over het dat reeds

als van een („Het gem J. H. Kok

wijzgerige wij van da treffen wij

keling en gedacht, s van die bu te kunnen

"Tugend" c wil handel dende enk solute plic Hegel daar ontwierp e

ontwikkel „Phaenom het natuu door loute lieve zelf „wij", om tuurlijke b gerig idee

verkrigen gemeensch In die c

van De Loop-
de First Prot.
dering bespro-
de zal nader
roken worden;
an zal de Ver-

niet het minst
erika bracht in
n een duidelijk
Kerkelijk leven
bleef niet be-
r en we mogen
led tijdens zijn
an velen heeft
hr. Ref. Church
ler het oog op
nmittee" deser
"The Banner",
zijn te preken
ig Chr. Geref.
was n.b. al ge-
gezet. Uit deze
le leiding in de
ne aansluit bij
men zich ter-
ger uit Neder-
riveerde, vrien-
kten onder hen
te sluiten. Dit
kwesties moe-
erk staat open
et de vrienden
en uit te wer-
houden.

van de Canna-
enbaar gewor-
kerk-Gezinsblad
inhoud. Op de
winnen van de
nt en doelstel-
worden. Wordt
P. D.

MAAL LEVEN

arbeid

chte en haar

nige artikelen
eel te noemen.
geheel in het
d. De leidende
aar als ideaal
angewezen als
ten op de On-
rechtelijke Be-
van de maaf-
oe van de ge-
Op het natio-
chte veld wint
jd hebben ge-
idee van ge-
van solidaire
niet-Christenen
Partij van de
D.A.P. is ge-
en, dat is de
isatie der Ver-
ite, die ook de
r het streven
Europa, waar-
in de geschie-
zal gaan met
eden en groei
twt alles in de
leven naar ge-
Internationaal
: Proletariërs
p haar totali-
n vormt daar-
en. Onze tijd
chap. Het zou
nshapsaspect
i de hand van

erwerp niet in
hierop uitvoe-
in onze dagen
enschap in de
romingen van
dienen we ons
an die sterke
gemeenschap
niet alleen op
arbeid de ge-

vorm als refe-
ie te Balthoven
en voor een
s Quadrat In-

meenschapsgedachte de geesten boeit, doch dat dit
veel meer een verschijnsel is, dat algemener van
aard is en diepere en bredere verbindingen heeft in
het leven der mensen.

Wanneer wij ons vervolgens de vraag stellen, waar-
door is toch dit idealisme voor de gemeenschap ge-
wekt, dan zou het tijd zelfbedrog zijn, indien wij
daarin zouden menen te mogen ontdekken een late
vrucht van het veldwinnend Christelijk geloof. Ge-
meenschap is inderdaad ook een fundamenteel Chris-
telijke gedachte, die verankerd ligt in het door de
eeuwen heen gehandhaafd Christelijk Credo: ik ge-
loof de gemeenschap der heiligen en in het tweede
grote gebod uit Gods Wet: gij zult uw naaste liefheb-
ben als uzelf. Deze heilige, christelijke gemeenschap
viert evenwel allermint haar triomfen in het ge-
meenschaps-idealisme onzer dagen. Reeds het feit,
dat deze heilige gemeenschap, zal zij inderdaad ge-
eefd kunnen worden, exclusief volhardend moet bij de
belijdenis van de primaire gemeenschap van God, de
Heilige met ons, die ons stelt in een heilige gemeen-
schap met Zichzelf en vervolgens met hen, die Hij
Zich in heilige gemeenschap uit deze wereld verga-
dert en Die ons ook plaatst in relatie tot onze naaste,
zodat wij die relatie nimmer buiten Hem om mogen
gaan beschouwen en inrichten, reeds dat feit alleen
zegt ons, dat bij de voortschrijdende secularisatie van
het leven, bij de afkeer der volken van God en van
die door Hem gewilde gemeenschap, wij gewaarschuwd
moeten zijn, het tegenwoordig gemeenschaps-idealisme
zeer gereserveerd te beschouwen. Nu ook de volken
van Europa en Amerika steeds meer Gods tou-
wen, die hen binden, gaan verscheuren, openbaart
zich die drang naar gemeenschap juist als een on-
stuimige drift van uit hun ware levensverband ont-
wortelde mensen, die beseffende de hulpeloosheid van
het op zichzelf staande leven, in het drijfzand van
de wegvlietende tijd elkander vastgrijpen tot gemeen-
schap. De Springader van het levende Water verlaten
hebbende, houwt men zichzelf drinkbakken uit de
gemeenschap, gebroken bakken, die geen water hou-
den. Het is, zoals de Groninger Hoogleraar, prof. dr
W. J. Aalders, het schreef in zijn werke „Enkeling
en Gemeenschap": „Vooral nu in onzen tijd de hoog-
ste gemeenschap, het Koninkrijk Gods of de draag-
ster daarvan in deze bedeeing, de Christelijke kerk,
op zoovelen hun vat hebben verloren, wordt de ver-
schrikte enkeling er toe gebracht, dichterbij, in de
sfeer, die hij zien en tasten kan, waarvoor hij werken
en waarvan hij genieten kan, eene gemeenschap
te zoeken, te vormen, te realiseeren en te idealiseeren,
die aan deze behoefte voldoet." (Enkeling en Ge-
meenschap, uitgave Ploegsma, Zeist, blz. 9/10). Zo
staan wij hier veelszins voor het beeld van de anti-
gemeenschap tegenover de gemeenschap der heiligen,
welke de Satan als de grote imitator van God,
zich in deze wereld vormt met grote haast en inspan-
ning, wetende, dat hem slechts weinig tijd gelaten is.

De geestelijke voedingsbodem van deze zeer geva-
riscerde gemeenschapsgedachten uit onze tijd is dan
ook niet Gods Openbaring in de Heilige Schrift, die
gelovige aanvaarding zou vinden, maar een bepaald
wijsgerig ideeën-complex, waarbij de mens in denk-
worsteling zelf als de van Vaders huis vervreemde
zoon zijn huis der gemeenschap in deze wereld tracht
te bouwen en in te richten. En vele christenen zien
niet in, hoe zij met hun organisaties de bouwstenen
voor dat wereldhuis der gemeenschap helpen aan-
dragen en het steigerwerk helpen oprichten van wat
ons voorkomt te zijn de praeformatie van de eenheids-
staat van de Anti-Christ.

Onder dit aspect nu van de mens, die de gemeen-
schap met God en van God afwijkt, om zich eigen
verbondenheden te scheppen in deze wereld, moet
worden gezien, dat de vraag van de zedelijke verhou-
ding tussen enkeling en gemeenschap door alle
eeuwen heen de denkers heeft bezig gehouden. Prof.
Dr. G. Brillenburg Wurth herinnert er in zijn werk
over het Christelijk leven in de Maatschappij aan,
dat reeds Aristoteles van de mens gesproken heeft
als van een „zoön politikon", een gemeenschapswezen.
(„Het gemeenschapsleven in de maatschappij", uitg.
J. H. Kok N.V., Kampen, blz. 16). Letten wij op de
wijsgerige stromingen uit de 19de eeuw, en volgen
wij van daaruit de ontwikkeling tot op onze tijd, dan
treffen wij ook daarbij weer die verhouding van en-
keling en gemeenschap op verschillende manier in-
gedacht, aan. Kant meende de innerlijke harmonie
van die beiden, enkeling en gemeenschap, als ideaal
te kunnen fixeren in wat hij noemde het „Reich der
Tugend" of het „Reich der Zwecke" van uit vrije
wil handelende, autonome, als „Selbstzwecke" optre-
dende enkelingen, wier opgave het zou zijn, het ab-
solute plichtsgebod te verwirkelijken in hun leven.
Hegel daarentegen achtte dit een abstractie te zijn en
ontwierp dan ook een geheel andere schets van de
ontwikkelingsgang van de menselijke geest, in zijn
„Phänomenologie des Geistes". Hegel oordeelde, dat
het natuurlijk bewustzijn, dat aanvankelijk „ik" heet,
door loutering verlost wordt uit de sfeer der subjectie-
vele zelfzucht door erkenning van het ander „ik" of
„wij", om daarin en daardoor meteen van zijn na-
tuurlijke beperktheid te worden bevrijd. In zijn wijs-
gerig idealisme ziet hij dan dat „wij" de overhand
Verkrijgen in de verschillende levenskringen, zodat de
Gemeenschap gaat praedomineren over de enkeling.
In die ontwikkeling der dingen ligt dan voorts be-

sloten, dat de grootste en belangrijkste rechten komen
te liggen in de handen van de Staat, die in deze we-
reld als levenskring de grootste samenvoeging tot
„wij" te zien geeft. Het is dan die Staat, welke het
beslissende woord in het leven der mensen spreekt.
Wanneer wij ons dit door Hegel zien voorgehouden,
dan beseffen wij, hoe het mogelijk is, dat Marxisme
en Fascisme, hoezeer ook elkanders verwoede tegen-
standers in de achter ons liggende jaren wat het
praktisch optreden betreft, toch beide stoeien op de-
zelfde wijsgerige idealistische wortel. P. GROEN.

Congres van Gereformeerden, gehouden in Amersfoort

Aan gegadigden wordt meegedeeld, dat voor hen
nog beschikbaar is een aantal exemplaren van het
volledige verslag van dit congres (referaten en
bespreking). Dit is een boekwerk van 260 blz. Het
is verkrijgbaar voor de luttelste prijs van f.2.50. Ook
wordt nog meegedeeld, dat velen, aan wie het ver-
slag van de besprekingen van dit congres
werd toegezonden de van hen gevraagde gulden
nog niet hebben opgezonden. Willen zij dit alsnog doen?
Bestellingen van het volledige verslag en de op-
zending van de gulden kunnen geschieden op post-
rekening 28869, ten name van: „De pedel van de
Theol. Hogeschool", Broederweg 15, Kampen.

HET COMITÉ.

LITERATUUR EN KUNST

Spel krachtens bevel

Dr Buitendijk waarschuwt in zijn boek: „Op de
keper beschouwd", tegen, wat hij noemt: een „Cal-
vinistisch puritanisme". Hij schrijft (bladz. 16): „Nu
valt het niet te miskennen dat de Calvinist in het
algemeen huiverig is voor 't spel. Afkeer van toneel-
spel en dans is karakteristiek voor die houding. Daarom
doorgrondt hij de kunst niet in haar ludiek (spel)-
karakter. De Calvinist is meestal een zoeker van
nutte lering, hij ziet de kunst te veel als colportage
van godsvrucht, deugd en goede zeden, te weinig als
spel, afbeelding van het spel van God, gespeeld tot
eer van God".

Dr Buitendijk vindt dit „puritanisme", deze afkeer
van toneel en dans, dat karakteristiek zou zijn voor
de houding van de Calvinist, dan ook héél erg. Hij
vraagt zich zelfs af (bladz. 17): „Is daarom het hui-
dige Christelijke leven zo dof en negativistisch?" Hij
vindt het „kortzichtig" het spel te verwerpen. Immers
„het spel kan uit de hoogste en sublimste ernst ge-
boren worden." Het rederijkerstoneel deed de Herv-
vorming in brede lagen van de bevolking ingang vin-
den, oude en nieuwe geuzenliederen inspireerden tot
verzet tegen de tyrannie, Marnix' dolle spot met de
Roomse kerkgebruiken deed Rome misschien meer
afbreuk dan honderd ernstige vertogen, het Neder-
landse Réveil werd geboren in de poëzie van Bilder-
dijk en Da Costa, de Blauwvoeterie van Rodenbach
heeft de stoot gegeven tot de wederopstanding van
het Vlaamse volk. Niet van het verstand, maar van
gevoel, verbeelding, heldenmoed is vernieuwing des
levens te verwachten. Daarom is elke cultuurgemeen-
schap dor en schraal, waarin niet bloeit het vreugde-
rijke spel, de schone gestalte der verbeelding, de dron-
kenschap om het heilig ideaal."

Aldus Dr Buitendijk.

We behoeven er niet veel van te zeggen. Er wordt
hier bijna geen woord gezegd, dat niet voor bestrijd-
ing vatbaar zou zijn. Dat het rederijkerstoneel de
Hervorming in brede lagen van de bevolking ingang
deed vinden, is een stelling, die we voor 't eerst van
ons leven horen. We zouden wel eens willen weten
van Dr B. wat hij eigenlijk onder „Hervorming" ver-
staat. Het losweken van Rome betekende heus nog
niet, dat die „brede lagen" nu ook gewonnen waren
voor de Hervorming, althans, wanneer men daaronder
verstaat: Kerk-reformatie. En wat de „Biëncorf der
H. Roomsche Kerk" van Marnix aangaat, dat is
toch wel iets méér dan „spel" geweest, of „dolle spot".
Tegenover Erasmus' satiren gesteld, vertoont de
„Biëncorf" juist zó weinig spel en is de brandende
ernst zó zeer de grondtoon, dat men kwalijk nog van
„spel" spreken kan. Zo weinig is hier sprake van een
tegenstelling tussen „spel" en wat Dr B. noemt „hon-
derd ernstige vertogen", dat de franse bewerking van
de „Biëncorf" een algemeen gebruikt „leerboek" werd
onder de hugenootse jeugd, bij het onderricht in de
gereformeerde beginselen. Evenmin kunnen wij ver-
staan hoe Dr B. de verzen van Bilderdijk en Da Costa
onder „spel" zonder meer kan rangschikken, wanneer
deze Réveil-mannen hun ernstige „bezwaren tegen de
geest der eeuw" gaan inbrengen. Hoe hij dan ook
zeggen kan, dat niet van „het verstand, maar van
gevoel, verbeelding en heldenmoed de vernieuwing des
levens te verwachten is" is ons een raadsel. Dit is een
redenering, welke zich noch met de geest van de
Hervorming, noch met die van het Réveil dekken laat.
Wat Dr B. hier voor „spel" aanziet, is niet anders
dan diepe ernst geweest en laat zich zeker niet iden-

tificeren met dat, waar Dr B. het eigenlijk over heb-
ben wil en wat hij verdedigen wil: het toneel en de
film en wat er meer aan modern vermaak geboden
wordt.

Dat wil allemaal nog niet zeggen, dat wij tegen het
„lachen zeggen: gij zijt uitzinnig", en dat we het
vermaak uit den boze achten. De kwestie waar het
allemaal op vast zit is, dat Dr B. zijn normen voor
spel en ernst, voor arbeid en vermaak, voor cultuur
en kunst ontlenen gaat aan het moderne humanisme
en niet primair de vraag stellen blijft: wat zegt Gods
Woord ons van al deze dingen. Daarom vervaagt bij
hem de antithese, om plaats te maken voor de syn-
these.

De vraag, welke ons bij het bepalen van onze hou-
ding in deze materie, vóór alles bezig moet houden
is: wat zegt Gods Woord hierover?

De „Homo-Ludens-theorie" door hem overgenomen
van Hulzings, belet hem deze vraag op haar juiste
plaats te houden en te beantwoorden.

We waren heel wat verder gekomen, wanneer Dr
B. ons gezegd had wat „het spelen" en wat „Gods
Wet" is naar de mening der Schriften. Hij maakt nu
verschil tussen het „mogen" en „moeten" van de
paradijismens. Maar wij geloven, dat deze twee daar
steeds samenvielen. God heeft Adam niet geschapen
als een „naieveling", maar als een „ambtsdrager", bij
wie alle natuurlijke gaven te functioneren hadden naar
een ambtelijke opdracht. Alles was bij de geschapen
mens: opdracht, functie, bevel, wet, gebod en dat was
tevens zijn heerlijkheid, zijn vreugde, zijn liefde, zijn
spel. Het mógen en het móeten en het kunnen viel
steeds samen, en dát was zijn paradijsvreugde.

Daarom is de ambtelijke plaats van de mens
bij alles het uitgangspunt. De mens viel niet in twee
stukken uit elkaar: een naieveling, die in vrijheid wat
spelen mocht en verder een ernstig werker, die onder
het gebod stond. Hij was als beelddrager Gods ge-
schapen. D.w.z.: heel zijn leven stond, van het ogen-
blik van zijn schepping af onder de heerlijkheid van
het ambt. Hier hebben wij het criterium waar alles
om draait. En daarom kunnen we ook nooit enig werk
van de mens los zien van zijn ambt. Van alle arbeid
van de mens, maar ook van zijn „spel", van zijn kunst
gaat profetie uit. Achter alle kunstwerk staat de kun-
stenaar, de mens, die steeds krachtens zijn bevoegd-
heid, hem als beelddrager geschonken, werkt. En
daarom geldt óók van wat Dr B. „het spel van de
mens" gelooft te noemen, primair de vraag: geeft dit
werk ware of valse profetie? Wat suggereert de mens
die dit wrocht? Wat profeteert hij ons? Het analy-
tisch gepruts en getheoretiseer over wat praevaleert:
ethische normen of aesthetische beginselen bij een
kunstwerk, deugt niet. We kunnen een kunstwerk
nooit „an sich" beschouwen. Er staat een mens achter
van vlees en bloed. Deze mens heeft iets gecree-
erd. Heeft hij dat gedaan als beelddrager Gods, was
hij hierin getrouw profeet, priester en koning? Of is
zijn werk uitdrukking van valse profetie? De mens
is nooit en nergens de „spelende naieveling". Alles
staat bij hem onder het gebod Gods, onder de „op-
dracht", onder het „mandaat".

En deze maatstaf moeten we als gelovigen aanleg-
gen bij alles, waarmee wij in dit leven worden gecon-
fronteerd: bij het boek dat we lezen, bij het toneel-
stuk dat we willen zien, bij de film, waarvan we willen
genieten. Er is hier geen „spel", dat zich op een soort
neutraal terrein zou kunnen bewegen.

En hiermede worden niet het spel en het vermaak
als zodanig veroordeeld, maar zij worden gezet onder
de klem van het gebod, dat zeer wijd is.

Calvijn zegt dat in zijn „Institutie", tweede deel,
hoofdstuk X, kort en duidelijk, als hij het heeft over:
„Hoe men het tegenwoordige leven en deszelfs hulp-
middelen heeft te gebruiken". Hij zegt daar:

„Door zodanige onderwijzingen leert de Schrift ons
tevens wel degelijk, welk het rechte gebruik is der
aardse goederen: een zaak die, om het leven wel aan
te leggen, geenszins moet worden veronachtzaamd.
Want moeten we leven, zo moeten wij ook de nodige
hulpmiddelen des levens gebruiken. Wij kunnen ook de
dingen niet missen, die de schijn hebben meer tot
vermaak te dienen dan tot noodruft. Zo moeten wij dan
de maat weten, die wij te houden hebben, om die met
een rein geweten, hetzij tot noodruft, hetzij tot
vermaak te gebruiken. Die wijze schrijft ons de Heere in
Zijn Woord voor, als Hij leert, dat het tegenwoordige
leven voor de zijnen een zekere vreemdelingenreis is,
waarmede zij zich spoeden naar het hemels koninkrijk.
Indien wij deze aarde alleen moeten doortrekken, zo
moeten wij zonder twijfel haar goederen tot dat einde
gebruiken, dat zij onze loop eer bevorderen dan ver-
tragen....."

Wij geloven dat dit Schriftuurlijk gezegd is.
En daarom komen wij tot de conclusie, dat we bij
alles wat we doen, ook bij ons spel, ons vermaak,
onze cultuuropdracht en onze kunst, staan onder
het beheersend gebod Gods, dat wij ook in deze din-
gen te kiezen hebben tussen ware en valse profetie
en dat we in het gebruik van deze dingen, ook haar
te stellen hebben als middelen ter bevordering van
onze „christenreis door dit leven".

En dat brengt mee, dat we onmogelijk met deze
wereld een zelfde cultuur, een zelfde kunst, een zelfde
spel en een zelfde vermaak kunnen scheppen of ge-
nieten.

De antithese loopt ook hier dwars tussen hem, die
God dient en hem die God niet dient. R. v. R.